

Igor Alkimuşkin,
**ANIMALE-
CONSTRUCTORI**

Igor Akimuşkin.

ANIMALE- CONSTRUCTORI

Ilustrații de A. Keleinikov

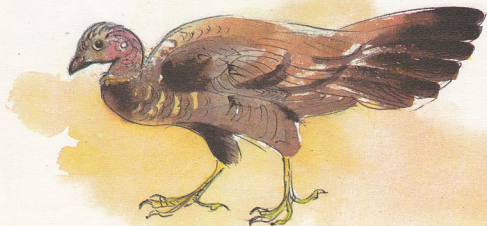
*Editura Malîș, Moscova
Editura Ion Creangă, București*

Oare câți dintre voi știți ce constructori iscusiți există în lumea animalelor? Este de mirare ce mari, complicate și reușite sînt edificiile clădite de ei. Nu-ți vine să crezi că „arhitecții” și „lucrătorii” care le-au realizat nu au fost oameni, ci animale. Și cînd te gîndești că nu au avut la îndemînă alte unelte decît ciocul și labele, dinții și ghearele!

Acum ascultați, căci vă voi povesti despre cîțiva dintre meșterii aceștia.

PASĂREA-CROITOR

E o pasăre neobișnuită, care trăiește în India. Când vine timpul să scoată pui, pasărea-croitor coase la un loc două frunze folosindu-se de „ac” și ață. Are un cioc subțire, pe care îl folosește drept ac când coase; ața și-o pregătește singură: toarce fire din puf vegetal.

Făcînd o găurică cu ciocul în marginea frunzei, micul croitor strecoară prin ea ața răsucită dinainte, după care înțeapă cealaltă frunză trecînd și prin aceasta firul de ață. Uneori face cam zece asemenea împunsături, cosînd bine laolaltă cele două frunze, asemenea unui leagăn micuț. În interiorul leagănului verde păsărica își pregătește un cuibușor moale, așternut cu puf și firicele de lînă.

Păsările-croitor își duc viața în preajma așezărilor omenești – în grădini, pe plantații. Se întimplă deseori să se instaleze și pe terasele locuințelor, unde pornesc să-și „coasă” cuiburile chiar din frunzele plantelor de apartament.

PASĂREA-OLAR

Păsările-olar sînt destul de comune în cîmpiile și preiiile Americii de Sud. Cîntecul lor este simplu, sonor, se aude de la mare depărtare. De cele mai multe ori, masculul și femela cîntă împreună, formînd un duet. Tot anul răsună cîntecul lor, ca un ris cristalin cu vibrații de clopoței, și tot anul, cu excepția unui răstimp de cîteva săptămîni, cînd își schimbă penele, cei doi își construiesc cuiburi.

Cuiburile sînt făcute din pămînt umed și argilă, la care păsările adaugă cîteva tulpinițe și bălegar de vacă. Nu îngrămădesc însă totul de-a valma, ci pregătesc mai întîi niște „cărămizi“ minuscule, care cîntăresc între 3 și 5 grame. Abia după aceea încep să construiască în tot felul de locuri (pe stîlpii gardurilor, pe crengile copacilor, pe acoperișuri, mai rar direct pe pămînt) fundațiile viitoarei case, apoi înalță pereți rotunzi, iar deasupra lor instalează acoperișul.

Pentru construcția unei asemenea case, care cîntărește între 4 și 7 kilograme, este nevoie de 1500 pînă la 2500 de „cărămizi“.

Clăditul casei durează în total doar 10-16 zile. Fiecare pereche construiește dintr-o dată pînă la patru cuiburi. Harnice păsări, nimic de zis!

PĂSĂRILE-GRĂDINAR

Cînd primii coloniști europeni au ajuns în Australia, au găsit printre tufișurile joase niște construcții ciudate, împodobite cu flori.

Erau un fel de îngrădituri, așternute cu nuieleușe. Cam la o jumătate de metru distanță, înfipte în pămînt, se înșirau nuiele ceva mai lungi, ca o palisadă deasă. Virfurile nuielelor erau curbate și unite în partea de sus, formînd deasupra îngrăditurii un fel de acoperiș în două pante.

În fața uneia din intrările în „colibă“, pe pămînt, zăceau risipite sute de nimicuri colorate de tot felul: cochilii, cicade moarte, flori, fructe de pădure, ciuperci, pietricele, oase, pene de pasăre, bucăți de piele de șarpe. De curînd, într-o asemenea colecție s-au găsit o periută de dinți, cuțite și furculițe, jucării, panglici, ceșcuțe dintr-un serviciu de cafea și chiar o cafetieră, catarame și alte obiecte lucitoare.

Abia mai tîrziu s-a constatat că aceste „colibe“ erau opera unei păsări. Numele constructorului înaripat este pasărea-grădinar. Dar „colibele“ lor nu sînt cuiburi. Păsările le folosesc ca loc de joacă. În momentul cînd socotește că a împodobit-o de ajuns, masculul, care s-a străduit să o înfrumusețeze, pleacă să aducă o femelă.

Aceasta intră în „colibă“ sau rămîne afară, cu un aer destul de indiferent, în timp ce masculul apucă cu ciocul cînd un obiect colorat, cînd altul. Se învîrtește pe loc ținînd în plisc obiectul pe care l-a ales. Îl azvîrle, ia de jos altă jucărie, răsucindu-se și înclinîndu-se din ce în ce mai energic. Uneori înmărmurește cu gîtul întins către iubita lui, avînd în cioc cite un obiect, de obicei colorat asemenea penelor sau ochilor ei. După aceea, demonstrația pasionatului colecționar este reluată de la capăt.

Zi de zi, cîteva luni în șir, din iunie pînă în noiembrie sau decembrie, masculul cu penaj negru se joacă cu înfocare cu jucăriile lui colorate, uitînd de multe ori și de hrană, și de apă, și de teama de dușmani.

GĂINILE DE GUNOI

Cînd primii europeni au colonizat Australia, au întîlnit în calea lor, ici și colo, grămezi mari de frunziș presărate pe deasupra cu pămînt. La început nu și-au dat seama că e vorba de cuiburile unor păsări. Mai tîrziu, păsările acestea au căpătat numele de găini de gunoi sau curci de gunoi.

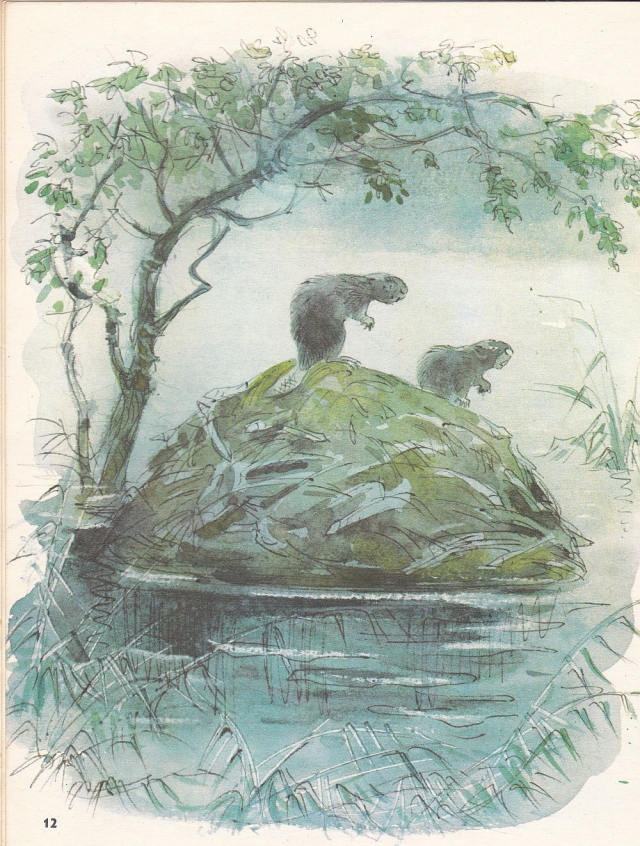
Leipoa trăiește în sudul Australiei. În luna aprilie, la începutul toamnei australiene, masculii leipoa își dispută locurile potrivite pentru amenajarea cuibului-clocitoare. După ce și-a dobîndit terenul, masculul scormonește o groapă de un metru adîncime și de aproape doi metri lungime. Îngrămădește apoi în groapă toate frunzele și rămurelele pe care le găsește. Construcția cuibului durează cam patru luni. Cuibul acesta este un adevărat incubator: frunzișul îngrămădit în groapă putrezește, iar, în timpul putrezirii, se degajă căldura. Căldura aceasta va încălzi ouăle. Cînd cuibul este pregătit, cocoșul îi permite găinii să se apropie de opera lui. După aceea, acoperă cu nisip ouăle depuse.

Timp de zece luni, neînterupt, cocoșul face de strajă lingă incubator. În tot acest timp, nenumărate îi sînt grijile și îndeletnicirile. A venit primăvara, soarele a început să dea mai multă căldură. Cocoșul se căznește ore întregi să facă în grămadă niște răsufători, prin care să îndepărteze căldura de prisos din incubator. Ca să verifice temperatura din interior, își folosește ciocul. Cînd se lasă seara, „coșurile de ventilație” făcute în timpul zilei trebuie astupate, căci nopțile sînt încă friguroase. Mai trebuie să se și hrănească. Cocoșul dă o fugă, ciugulește ici și colo cîte ceva și se întoarce. Niciodată nu se îndepărtează prea mult.

...Și iată că puii încep să iasă unul cîte unul din grămadă. Tatăl nu le dă nici un ajutor să se elibereze mai repede din frunzișul putrezit. Trebuie să străbată singuri prin stratul de pămînt, frunze și crăci de aproape un metru grosime. De îndată ce au ieșit, s-au și risipit prin tufărișul din jur. Se ascund și încep să răsufle din greu: tare sînt osteniți! Spre seară penele de pe aripi li s-au uscat și puii pot să zboare, ca să înnopteze adăpostindu-se în coroana vreunui cîpac. Așa trăiesc, singuratici, fără să-si cunoască nici tatăl, nici mama, nici frații, nici surorile, pe nimeni.

CASTORUL

Castorul e supranumit „inginerul regnului animal“. Și afirmația e întru totul adevărată, căci animalul acesta realizează tot felul de construcții, care mai de care mai uimitoare.

Proiectul numărul unu este reprezentat de baraje. Lucrând în comun, castorii rod copacii care cresc pe malurile râului. Aceștia se prăvălesc în râu. Apoi castorii aduc pietre și nămol, întărind construcția cu ajutorul crăcilor și țepușelor. Rezultă un baraj, în spatele căruia apa se întinde și formează un lac. Uneori barajele mai vechi construite de castori au până la patru metri înălțime și șase sute de metri lungime.

Proiectul numărul doi se referă la canale. Pornind de la lac, se răsfrî în toate direcțiile o rețea bogată de canale nu prea adînci, cutureiate în permanență de castori. Pe aceste canale plutăresc ei către casă trunchiurile și ramurile copacilor. Bineînțeles că le vine mai ușor așa decît să le tîrască pe pămînt cu ajutorul dinților și labelor.

Proiectul numărul trei sînt colibele. Pe malul lacului format, castorii își construiesc căsuțe din ramuri împletite. Căsuțele lor seamănă cu niște colibe. Ca să le facă mai rezistente, castorii le întăresc cu nămol și lut. În interiorul colibei, castorii se odihnesc pe un așternut moale făcut din frunze, iar pe timp de iarnă tot aici „se ospătează“: rod ramurile pe care și le-au adus acasă. Intrarea în adăpost se află sub apă. Înălțimea unei colibe ajunge pînă la trei metri. Castorii trăiesc în pădurile din Europa, Siberia și America de Nord.

TERMITELE

Căsuțele castorilor se pare că nu sînt cele mai înalte construcții cunoscute în regnul animal. „Casa“ termitelor, înaltă de șapte metri, este atît de solidă, că rezistă și la greutatea unui elefant, dacă acesta se trîntește peste ea.

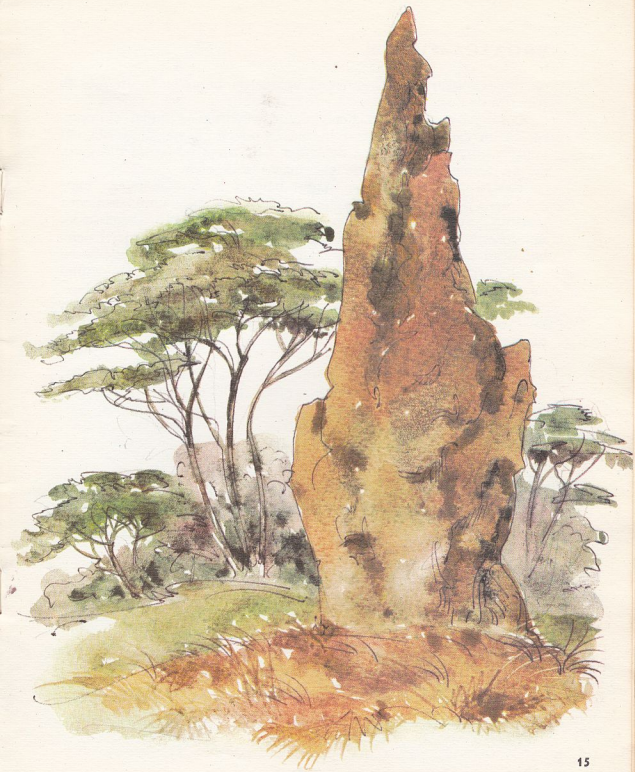
Pe dinafară, termitiera seamănă cu o ciupercă uriașă, cu un mușuroi sau cu o coloană cioplită neregulat; fiecare specie de termite își construiește termitiera altfel. În interior se profilează tot felul de arcade boltite, culoare, săli spațioase. În „încăperile“ de pe margine termitela cultivă ciuperci, în cele interioare depozitează ouă și cresc larve. În centrul construcției se află o cameră deosebit de încăpătoare, cu pereți groși. Aici locuiește matca tuturor termitelor, o ființă de dimensiuni enorme. Savanții au supranumit-o „regină“. Tot aici își petrece viața și mărșălușul „rege“, tatăl termitelor, care e foarte mic în comparație cu „regina“.

Există specii de termite a căror „regină“ depune treizeci de mii de ouă într-o singură zi!

Populația termitierei crește vertiginos. Ca să-i asigure spațiul necesar, termitela construiesc mereu încăperi noi în vechea locuință, pe care o înalță neîncetat.

Termitele sînt insecte impropriu denumite „furnici albe“. De fapt, sînt rude cu gîndacii. Trăiesc în stepele și pădurile din țările calde.

BROASCA-FIERAR

Broasca-fierar este o varietate aparte de broască. Ea trăiește în America de Sud.

Localnicii au botezat-o „fierar“ datorită țipătului ei ciudat: ai impresia că un ciocan bate într-o bucată de metal. „Fierarii“ aceștia bat toaca întruna cît e noaptea de lungă. Ce-i drept, muncesc din greu, dar nu cu metal, ci cu lut – de fapt sînt un fel de olari.

Broăștele construiesc, pe fundul bălților în care viețuiesc, niște „castroane“ din lut, cu marginile înalte. Lărgimea unui asemenea „castron“ este de 30 de centimetri, iar înălțimea, de 10. Degetele lor sînt înzestrate cu ventuze mari, de care constructorii noștri cu ochii bulbucăți se servesc la fel ca zidarii de miștriile lor. Ajutîndu-se cu capul, ei ridică milul de pe fundul apei și îl depun în cerc, construind un zid în toată legea. Apoi îl netezesc în interior cu pieptul și cu labele.

După ce au lucrat două-trei nopți la rînd, finisînd lucrarea, masculii se instalează pe marginea „castronului“ și încep să cheme femelele. Ele sosesc la cuiburile pregătite de masculi și depun icrele în interiorul micilor bazine.

După 4-5 zile, ies mormolocii. Pînă la transformarea în broaște, aceștia trăiesc la adăpostul zidurilor construite de tații lor.

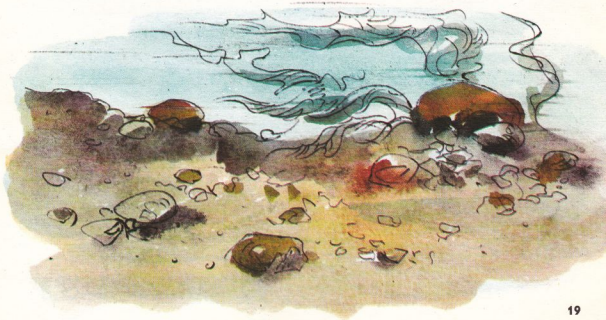
CARACATIȚA

În apele mării trăiesc niște rude extrem de interesante ale melcilor: este vorba de caracatițe. Toată lumea a auzit de ele.

Pe fundul mării, unde găsesc pietre, caracatițele se ascund pe sub ele sau în crăpăturile stîncilor. În schimb, acolo unde nu întîlnesc decît mîl sau nisip, își construiesc case. Ele cară pietre și cochilii, alcătuiind grămezi, și își înalță ziduri de apărare în dosul cărora se instalează. Apoi camuflează intrarea în cetate așezînd deasupra un pietroi mare, care ține loc de acoperiș. La adăpostul unei asemenea fortărețe, caracatița, cea cu corpul atît de moale, nu se teme de nici un dușman.

În timp ce își construiesc casa, caracatițele tirăsc pietre neobișnuit de mari: uneori acestea cîntăresc de zece și chiar de douăzeci de ori mai mult decît caracatițele înseși.

Am văzut odată cum un pui de caracatiță (care nu cîntărea mai mult de 100 de grame) a cărat pînă la „șantierul de construcție“ o piatră de două kilograme. După aceea, imediat, și-a doborît propriul record, cărînd de-a-ndaratelea încă un pietroi, care cîntărea pe puțin trei kilograme! Pe fundul mării, în anumite locuri deosebit de apreciate de aceste animale, scafandrii au descoperit orașe întregi de caracatițe, în care casele din piatră se aflau una lîngă alta, la distanță de numai cițiva pași.

FURNICILE ECOFILE

Furnicile ecofile trăiesc în India. În limba greacă, „ecophilla“ înseamnă „casă din frunze“. Ecofilele își fac casele din frunze. Ele nu și le construiesc din frunze moarte, căzute, ci din frunze vii, verzi, pe care le cos una de alta direct în pom, cu ajutorul firelor de mătase.

De unde își procură asemenea fire? Desigur, de la larvele pe care le cresc!

Dacă sînt atacate, ecofilele se reped să-și apere locuința: se așază în lungul crăpăturii provocate de dușman și pornesc să bată în frunze. Zgomotul acesta, asemănător cu șuieratul șarpelui cu clopoței, este singura lor armă de apărare. În secunda următoare își face apariția, ieșind din casa verde, un detașament de „geniști“. Aceștia își dispun rîndurile de o parte și de alta a crăpăturii. Ca la comandă, se strecoară pe partea cealaltă și apucă strîns marginile frunzei opuse. Mergînd de-a-nădăratelea, o trag către ei apropiînd marginile spărturii. Imediat după aceea, apare un nou detașament de constructori: ieșind din cuib, se apropie în pas alergător furnicile care încheiază frunzele, și fiecare furnică ține între fălci cîte o larvă. Sprijinind larva cu capul de marginea unei frunze, ele se strecoară prin crăpătură în partea cealaltă, unde din nou apropie capul larvei de frunză. Din gura larvei se desfășoară firușoare lipicioase, asemănătoare cu firele de păianjen.

Cu ajutorul acestor fire, furnicile specializate în lipirea frunzelor, strecurîndu-se dintr-o parte a spărturii în cealaltă, o acoperă repede și în întregime cu o țesătură deasă de mătase.

GHIDRINUL

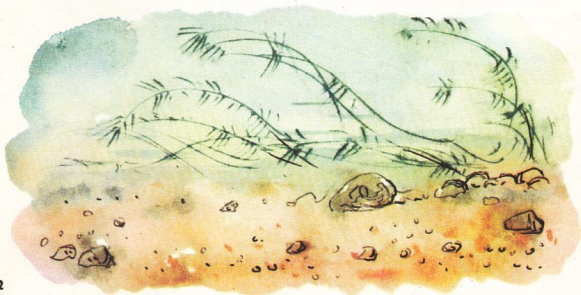
Peștișorul acesta are cinci-șase, cel mult doisprezece centimetri. E împeștrîțat în toate culorile, ca un cocoș: are trupușorul roșu, spatele irizează în nuanțe de albastru și verde, iar ochii de culoare acvamarin strălucesc ca pietrele prețioase. Așa arată primăvara masculul ghidrin, peștișorul care populează apele rîurilor.

Iată-l construindu-și casa. Edificiul construit de el se înalță treptat în apa puțin adîncă, acoperind prundișul mărunț. Aici vor veni înot femelele, aici vor scoate, din cele trei sute de bobîțe de icre, puii, pe care îi va ocroti grijuliul tată.

La început, ghidrinul scormonește în nisip, făcînd „groapa de fundație” pentru viitoarea casă. Ia nisip în gură, îl duce mai la o parte și îl aruncă. După aceea, se întoarce să ia un nou transport.

Treptat, în nisip se formează o gropiță. Acum, ghidrinul tată începe să aducă, purtîndu-le în gură, diferite plante și bucăți de alge, pe care le depune în groapă. Mai aduce pînă face o grămăjoară, pe care o bătătorește apăsînd deasupra. În sfîrșit, a realizat un ghemotoc dens. Peștișorul face un tunel, strecurîndu-se prin centrul ghemotocului de ierburi. Acum cuibul e gata: pare o sferă în interior, avînd două deschideri, într-o parte și în cealaltă.

Ghidrinul are obiceiuri foarte complicate, pe care le studiază numeroși oameni de știință. S-ar putea ca unii dintre voi, care veți fi biologi, să faceți cunoștință mai îndeaproape și să aflați multe lucruri interesante despre acest peștișor.

A detailed illustration of a small brown mouse with large ears and whiskers, perched on a green grass stem. The mouse's tail is curled into a loop. The background features other grass blades and seed heads, rendered in a soft, painterly style.

CUPRINS

PASĂREA-CROITOR	5
PASĂREA-OLAR	6
PĂSĂRILE-GRĂDINAR	9
GĂINILE DE GUNOI	10
CASTORUL	13
TERMITELE	14
BROASCA-FIERAR	16
CARACATIȚA	19
FURNICILE ECOFILE	21
GHIDRINUL	22

IGOR AKIMUȘKIN

ANIMALE-CONSTRUCTORI

În românește de Natalia Diaconescu

Ilustrații de A. Kelenikov

Editura Maliș, Moscova - Editura Ion Creangă, București

Titlul ediției originale:

Игорь Акимушкин — ЖИВОТНЫЕ-СТРОИТЕЛИ

© Издательство „Малыш”, Москва, 1978

Lector Carmen Pașac

Tipărit în U.R.S.S.

1984